

IN MEMORIAM

BÜRGER LAJOS. Visszavonult, szerény s zárkózott ember volt *Burger* Lajos; annyira kikapcsolta magát a nyilvános életből, hogy még halála híre sem jutott el sem a közönséghez, sem pályatársaihoz. Mi is csak most értesültünk róla, hogy ez év február havának 12-én elköltözött az élők sorából. Befelé irányított, filozófiai szemléletű, töprengő temperamentum volt, éppen nem a cselekvés embere s talán vérmérsékének ez a sajátossága magyarázza meg azt, hogy miért festett oly keveset. Minden gondját lelke kiművelésére, műveltségének gyarapítására fordította, e mellett ideges, tépelődő természet volt. Egy ilyen, a cselekvő életől távol álló ember talán régen belepusztult volna az élet küzdelmébe, ha a sors nem biztosít számára a két *Andrássy Gyula grófnak* pártfogókat. Az ő házukban lakott Budán, nyaranként pedig a tiszadobi grófi kastélyban volt műtermé. Művész munkálkodása messze túlnyomó részeit arcképek festésére szorítkozott, más tárgyat csak nagyritkán dolgozott fel s kivételesen állított ki, ilyenek voltak a „Malandóság” (1888), amely a Könyves Kálmán reprodukciójában jelent meg, ilyen volt „Petőfi halála”, amelyet az ezredévi kiállításra festett, ilyen a „Pipázó férfi”, amelyet azonban már kevésbé képnek, mint inkább tanulmánynak festett. Ez most a Székesfehérvári birtokában van. Ily műveken kívül néhány másolatot is festett renaissance mesterek műveiről, mint a Képzőművészeti Főiskola stipendistája; ezek ennek az intézetnek tulajdonába kerültek.

Tanulmányainak során a Benczúr-mesteriskolában töltötte a legtöbb időt s művészetében talán ez hagyta a legtöbb maradó nyomot. Sajátságos lelki alkotásánál fogva, amely oly kevésbé kívánta a cselekvést, inkább kívülről jövő ösztöklésre festett, innen van, hogy oeuvrejének túlnyomó része képmás. Már első nyilvános fellépése is ilyen: Károlyi Gábor gróf képmásával jelent meg először a Műcsarnokban, 1886-ban. Azután végigfestette a főmei kormányzók arcképeit a főmei kormányzósági palota számára, közéleti embereink közül megfestette Pauler Tivadart a Tudomány Akadémiára, Rupp Zsigmondot a Budai Polgári Kaszinó, Pálffy Ferencet a szegedi városi múzeum, Török Jánost a temesvári város háza számára, ezenkívül néhány budapesti család tagjainak arcképeit.

Burger Lajos Esztergomban született 1859 január 6-ikán. Első tanulmányaitól 1877-ben fogott Budapestre, a Képzőművészeti Főiskolán, azután egyidejű Münchenben, míg 1884–1891. Ismét Budapestre tanult, a Benczúr-féle mesteriskolán. Közben sokfelé utazott, 1900-ban Firenzében, azután állandóan Budapesten működött. Művészeti életünkben semmi

módon sem vett részt, bár pályatársai becsüléssel tekintettek rá. 1927 nyarán súlyos baleset érte: egy villamoskocsiról leesett s a kerekek összeroncolták egyik lábát. A magányos, remeteéletű művészről azóta sem szivárgott ki semmi hír a nyilvánosságba. Még halála híre is csak hónapok múlva kelt szédnyra. Oly zajtalanul távozott innen, mint amilyen egész élete, egész szereplése volt.

GARA ARNOLD. Augusztus 19-én ünnekezővel vetett véget életének a budapesti művészársadalom egy rokonszenves és tehetséges tagja, *Gara Arnold*. Hátrahagyott keletben megromlott idegállapotát jelölte meg végzetes elhatározása okkál: nem bírta tovább az életküzdelmet, amelyet szinte reménytelennek látott. Valóban szorgalmas ember volt, aki szerény sorból ismert nevű művészé küzdte fel magát s megtanulta a festésen kívül a rézkarc, fametszet, kerámia technikát is. Elsősorban grafikus volt s mint ilyen egy sereg ex-libris, könyvboríték, folyóirat-illusztráció, legújában egy rézkarc-album révén keletet jelent el, hogy ugyanabban az évben taglalt választotta. Éveken át ennek a művészegyesületnek kiállításain mutatta be újabb munkáit s 1911-ben éppen egy ilyen Kéve kiállításán aratott elismerést festeti porcellánjaival. Ezt a technikát különös szeretettel művelte a kevéssel halála előtt fejezett be egy nagyobb porcellán-sorozatot.

Úgy a grafikai, mint kerámiai munkássága, bár elismeréssel járt, mégsem tudta megszabdítani az élet gondjaitól, állandó megrendelések híján csak itt-ott tudta tehetségét érvényesíteni. Ez a tehetség elsősorban dekoratív jellegű volt s ezen a téren *Gara* előszeretettel alkalmazta ki a magyar népművészet motívumait. Dekoratív tollrajzainak is ez egyik jellemvonása.

Szerény, jóléti ember volt, akit e tulajdonosságaiért is szerettek művészársai. *Gara Arnold* Budapesten született 1882 február 25-én. Szülei eredetileg iparosnak szánták, ő azonban már mint tanuló a művészeti pályára igyekezett: sokat rajzolt, eljárt estl akt-alfolyamokra, egy ideig *Szablya-Frischauf* Ferenc iskoláját is látogatta, 1906-ban Nagybányán is tanult s rövid ideig Németországban is dolgozott. 1905-ben állított ki először a Műcsarnokban (Beethoven, tollrajz, plakát), rendes kiállítója volt a Nemzeti Szalonnak és az Ernst-Múzeumnak is, többnyire grafikai munkákat mutatott be, közben olajfestményeket is (Hegyvidék); Gulácsy Lajos arcképe;

SZENTGYÖRGYI ISTVÁN: AZ IGAZSÁG KLITJA. Budapest 1929

DOMANOVSZKY ENDRE: ÁDÁM ÉS ÉVA

Az Ernst-Múzeum CV. csoportkiállításából

MEDVECZKY JENŐ: TESTVÉREK

Az Ernst-Múzeum CV. csoportkiállításából

csendélesek; Demi-monde; Vásárfia; interieurök; stb.), még a plasztikát is megkísérelte egy férfi-fejlet (1911). Famsztető művészetét az évben méltatta egy külföldi szaklap („Der Holzschmitt“, No. 42). Kevéssel a devalváció előtt ő készítette az ötkoronás papírpénz rajzát. Illusztrációjától kezdve feltűnést keltenek *Puskín*, *Anyegin*-jéhez, *Kleisz*, *Marquise von O'-jához*, *Móricz* Zsigmond műveivel készített grafikai, lézses könyvboríték-rajzaival nem egy magyar szerző műveinek adott művészi köntösét.

JÓZSA KÁROLY. Sok éven át külföldön munkálkodott s azért itthon kevéssé ismert nevű festő és grafikus volt *Józsa* Károly, akit ez év augusztus havának 20-ik napján, Szent István ünnepén ragadott el a halál, Főképző famsztetői szerzetek neki becsült nevet, ezeket a *The Studio*, a *Kunstwelt*, a Rheinlande reprodukciókból ismerte a közönség, a drezdai múzeum s a mi Szépművészeti Múzeumunk színes és fekete famsztetőiből egy-egy sorozatot őriz. *Józsa* ezenkívül olajfestményekkel is szerepelt, nálunk a Múcsarnokban és Nemzeti Szalonban állította ki azokat (pl. Fűzfák, Tó partján, Magyar népröklök, arcképek stb.), erje mégis inkább a grafika volt a legnagyobb sikerét is ezen a téren érte el, midőn 1898-ban a Stohwerk cég müncheni nemzetközi plakát-pályázatán az első díjat neki ítélte a jury. Plakáttrajzain kívül különösen a famsztető lapjál szerettek neki elismerést: erőteljes, folthatásra szánt, minden részletet mellőző, sommáző stílusához jól illett a gyakran igénybe vett szfn. Efféle lapjai pl. Az est, A győztes, Lovagló nő, Indánfönök, stb. Gyakran szerepelt velük külföldi kiállításokon, Bécsben, Münchenben, Párizsban, ahol éveken át munkálkodott. Legutóbb állandóan Budapesten tartózkodott, ahol ez év márciusában vett részt utoljára nyilvános kiállításán, a Múcsarnokban. *Józsa* Károly Szegeden született 1872 december 16-án. Művészeti tanulmányait Bécsben kezdte Griepenkerlnek vezetésével, folytatta Münchenben Azbe iskolájában, Párizsban Humbertnél, és a Julian-iskolában, azután sokat utazott, megjárta Angliát, Hollandiát, Belgiumot, Dániát, Németország művészeti központjait. Vándoréletének utolsó állomásán végre szülőhazáját jelölte ki a sors. Munkaerjét az utóbbi években megtörte hosszas betegsége, melytől a halál váltotta meg.

VÁRADY GYULA. Váratlanul, hirtelen halt meg *Várady* Gyula festőművész szeptember 17-én a dunabalparti Komáromban, ahol látogatásban volt egyik barátjánál. Tájékepestészetünk derekas munkáit veszített benne, a Fővárosi Ipariskola pedig tanárárt. De veszített benne kitűnő művelőt műparunk egy különlegesége: a hegedűkészítőipar is, amelyet *Várady* nemcsak művelt, hanem tanított is s amely

neki nemzetközi hírt szerzett, amennyiben hazai hegedű- és esellőművészeink több kitűnőségén kívül oly idegen hírességek is használták az ő hegedűt, mint Sarasate és Isaye. A nagyközönség mégis leginkább a festőt ismerte és becsülte benne 1911 óta, amikor először mutatta be képeit a Múcsarnokban. Ezek a hangulat elemeire épített jelképek és interieurök voltak, amelyekhez a motívumokat a Balaton mellől, Seimecbányáról, Zircről, Mecenzéfről, Árvából, Budapest környékéről, sokat pedig Hódmezővásárhelyről szerezte, ahol néhány éven át dolgozott s ahol jelentékenyen hatott reá *Tornyai* János stílusa. Kívált a borongós, halk tónusokat szerette s ehhez a tiszamentil fűzesek s csbndes tanyák esti hangulata bőséges előképpel szolgált neki. Meglehetősen elvonulva, nagy szorgalommal dolgozott s alig vett részt — képeinek kiállításán kívül — művészeti életünkben. Általában a kitarató, csbndes munka embere volt és csak e tulajdonsága révén tudta magát ifjúságának sanyarúságából elismert művész felküzdeni.

Várady Gyula a beregmegei Sárosoroszián született 1866 május 8-án, mérnökcsaládból. Kisgyerek korában árvaságra jutott s hol ide, hol amoda vetette a sors. A gömőri Nagyrócén diákoskodott, majd vándorszíniész-csapatához szegődve járta Ungot-Bereget. Első festészeti szengeli cégiáblák és olcsó templomképek voltak, amelyekkel Szamosújvárot tengődött. A sors azután Debrecenbe vetette egy jólkötő fényképészhez, akinél arcképeket is színezett. Így szinte észrevétlenül sodródott a festőpályára s kedvet érezve hozzá, nagy kitarással gyűjtögte a garast, míg ki nem juthatott Münchenbe, ahol előbb *Herterich*nek, azután *Azbenek*, végül a neki leginkább megfelelő *Hollósnak* lett tanítványa. A millennium előtt hazavergődött s Budapest munkáit találta a Feszty-féle körkép körül. Ami pénzt itt megtakarított, azzal bejárta Párizst, Londont, Amsterdamot, Rómát, Firenzét, Napolyt, Berlinet. A festés mellett szorgalmasan foglalkozott a hegedűkészítési tanulmányozásával is, kitűnő munkáival elérte azt, hogy a kormány 1907-ben két esztendőre a külföldi hangszeripar tanulmányozására küldötte, végül pedig e technika tanára lett a Fővárosi Ipariskolán. A festést azonban itthon továbbra is a legnagyobb odaadással folytatja s első nagyobb gyűjteményével (86 kép) 1918-ban lépett a nyilvánosság elé. A kritika nagyon barátságosan fogadta, pályatársai pedig 1926-ban a Fészek-díj odaítélésével tüntették ki. Utoljára ez év tavaszán állított ki a Múcsarnokban. Művel közlta a „Szigliget” című az *Új Magyar Képtárba* került, a Székes-főváros gyűjteményeibe a „Sárosfűrdő építkezése”, a „Sümegei várom”, a „Verőfényes reggel a Bakonyban” címűek jutoitak. Komáromban temették el szeptember 19-án.